

Jegyzetek

A Petőfi Kör filozófiai vitájának jegyzőkönyve – az összes viták közül egyedülállóan – már 1956-ban teljes terjedelmében megjelent a Filozófiai Értesítő c. folyóirat 4. (1956. szeptemberi) számában. Jelen közlés alapja a vitáról készült eredeti gyorsírói jegyzőkönyv, mely Hegedűs B. András birtokában maradt fenn. (A szerkesztés során a két szöveget egybevetettük a szükséges pontokon.) A Filozófiai Értesítő a jegyzőkönyvhöz kapcsolatosan közölte Fogarasi Béla levelét, kötetünkben ez a függelékben, a dokumentumok között található.

- ¹ Az SZKP XX. kongresszusa 1956. február 14-25. között ülésezett Moszkvában; határozatai a szocializmushoz vezető utak sokféleségéről, a két világrendszer békés egymás mellett élésének lehetőségéről, valamint Ny. Sz. Hruscsov első titkárnak Sztálinról és a sztálini önkényről szóló titkos beszéde fordulatot ígért a Szovjetunió és a nemzetközi kommunista mozgalom történetében.
- ² A Lenin Intézet 1952 tavaszán a budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetem bölcsészkarának Orosz Intézetéből jött létre, mint önálló kar jellegű intézmény. Felállítását az MDP Titkárságának 1952. ápr. 9-i határozata rendelte el, feladatát a következőkben foglalva össze: „... magas színvonalú, alapos marxista-leninista képzettséggel rendelkező, az orosz nyelvet jól ismerő egyetemi előadók, ideológiai területen dolgozó párt- és állami funkcionáriusok, valamint az eddigi keretekben orosz szakos tanárok és fordítók képzése.” (Ld. Ladányi Andor: Felsőoktatási politika 1949-1958. Bp. Kossuth, 1986. 34. old.) A párt Politikai Bizottsága 1954. ápr. 28-i határozata értelmében a Lenin Intézet önálló felsőoktatási intézménnyé vált, ám már egy évvel később ugyanez a fórum célul tűzte ki az intézet fokozatos átalakítását – a szovjet párt Központi Bizottsága mellett működő Társadalomtudományi Akadémia mintájára – a pártaspirantúra intézményévé, illetve az ELTE-be való reintegrálását. A Lenin Intézet sorsa végül az utóbbi lett: a forradalmat követően az 1957. 36. sz. tvr. értelmében 1957. szept. 1-ig beolvadt az egyetem bölcsészkarába.
- ³ A Filozófiai Intézet az ELTE bölcsészkarán kifejezetten tudósképzésre létrejött intézmény lett volna. Felállítását a Magyar Tudományos Tanács 1949 tavaszán kezdeményezte. Az ellene irányuló támadások idején Lukács György volt az Intézet létrejöttének fő szorgalmazója: kultúrpolitikus és egyetemi oktatói tevékenysége lehetetlenné válásakor ennek keretében kívánta alkotómunkáját folytatni, s egyben együtt tartani tanítványai körét. A Rudas László által Lukács „Irodalom és demokrácia” c. könyvéről írott 1949. őszi bírálattal kezdődő ún. Lukács-vita dokumentumainak legteljesebb gyűjteménye: Irodalom és demokrácia. Az irodalmi (Lukács-) vita dokumentumai 1949-1951. Szerk. Ambrus János. I-II. köt. Bp. Filozófiaoktatók Továbbképző és Információs csoportja – Lukács Archivum és Könyvtár kiad., 1982. A vitával függött össze, hogy az Intézet felállítására 1956-ig nem került sor.
- ⁴ Fogarasi Béla (1891-1959) marxista filozófus, akadémikus egyetemi tanár. 1918-tól a Kommunisták Magyarországi Pártja tagja, 1919 után osztrák, német, majd szovjet emigrációban élt. 1945 után a Társadalmi Szemle felelős szerkesztője, egyetemi tanár, az MTA alelnöke, 1953-tól 1957-ig a Közgazdaságtudományi Egyetem rektora. 1957-től az MSZMP KB tagja.

- ⁵ A Német Demokratikus Köztársaságban a Lukács-vitát követően is jelentek meg írások Lukácsról és Lukácstól: 1955-ben, 70. születésnapjára pedig az Aufbau Verlag emlékkönyvet adott ki tiszteletére.
- ⁶ Az 1953-54-es filozófiai viták a „Filozófiai Évkönyv” (Bp. Akad. Kiad. 1952) körül robbantak ki. Az Évkönyvet Fogarasi Béla, Lukács György, Mátrai László, Molnár Erik és Szigeti József szerkesztették, a kor lehetőségeihez képest igyekeztek saját, a dogmatizmus filozófia-felfogásával szembenálló nézeteiket megfogalmazni, (így például a filozófiatörténet művelésének szükségességéről, a filozófia és az aktuálpolitikai agitáció elhatárolásáról). Az 1949-50-es Lukács-vita nyomán a Rudas László irányvonalát követő, s Lukács háttérbe szorítása után a filozófiaoktatás és a tudományterület pártirányítása kulcspozícióit (Lenin Intézet, Pártfőiskola, pártközpont) elfoglaló fiatal filozófusok heves támadást intéztek ez ellen az általuk „burzsoá objektivizmusnak” nevezett álláspont ellen. E viták több részletben, több ülésen folytak a Lenin Intézetben, a Pártfőiskolán, az Akadémián, stb. A vita sajtóban megjelent főbb dokumentumai: Közlemény a Filozófiai Évkönyv 1953. okt. 14-én rendezett olvasóértekezletéről. MTA Társadalmi-történeti Osztályának Közleményei IV. köt. 1-2. sz. 191-192. old.; Szecsődi László – Kiss Artúr: „Filozófiai Évkönyv 1952”. Természet és Technika 1953. 11. sz. 654-658. old. Szigeti József: Konkrét, építő bírálatért! Válasz Szecsődi és Kiss elvtársak bírálatára. Természet és Társadalom, 1953. 12. sz. 732-736. old.; Havas Ernő: Filozófiatudományunk helyzete és feladatai. Hozzászólás a „Filozófiai Évkönyvről” folytatott vitához. Társadalmi Szemle, 1954. 2. sz. 98-112. old. Az alábbiakban sűrűn emlegetett, a felszólalók által „évkönyv-vitának”, „1953-54-es filozófiai vitának”, a „Lenin Intézetben lefolyt vitának”, „olvasóértekezleti vitának”, sőt olykor csak egyszerűen „filozófiai vitának” nevezett viták mind e vitasorozat különféle állomásait vagy annak egészét jelölik. A vitasorozatról ld. Ripp Zoltán „Filozófiai frontok. Az Évkönyv-vitától a Petőfi Körig” c. tanulmányát, Világosság, 1989. 3. sz. 188-193. old.
- ⁷ Bajcsy-Zsilinszky Endrét a nyilas hadbíróság ítélete alapján 1944. december 24-én Sopronkőhidán végezték ki. 1945. május 27-én Budapesten a kormány és a Szövetséges Ellenőrző Bizottság tagjainak jelenlétében nemzeti gyászünnepségen búcsúztatták el. Egykori választókerületében, Tarpán helyezték örök nyugalomra.
- ⁸ A Lukács György korabeli mozgalmi nevére Blum-téziseknek nevezett pártdokumentum 1929 elejére készült el. Teljes szövegét három és fél évtizedre zárolták, s csak 1975-ben adták ki, ld. Lukács György: Téziservezet a magyar politikai és gazdasági helyzetről és a KMP feladatairól. Közli: Szabó Ágnes. Párttörténeti Közlemények, 1975. 4. sz. (1956. évi 3. számában a Párttörténeti Közlemények közölte a dokumentum néhány részletét) A Blum-tézisek a nemzetközi kommunista mozgalomban akkor uralkodó szektás felfogással szemben több ponton reálisabb képet festett a Bethlen-konzolidáció Magyarországról és a proletárdiktatúra közvetlen célkitűzése helyett óvatos formában felvetette egy demokratikus átmeneti periódus szükségességét. Mindezekért szerzője éles bírálatban részesült a téziseket a magyar párt vezetősége elvetette, és Lukács önkritikára kényszerült.
- ⁹ A Petőfi Kör 1956. május 31-én és június 1-én megtartott történészvitájáról van szó, amelynek jegyzőkönyvét sorozatunk következő darabja közli.
- ¹⁰ Az 1949-50-es ún. Lukács-vitát (vö. 3. sz. jegyzet) követően az Eötvös Loránd Tudományegyetemen Lukács előadásai lekerültek a kötelező kollégiumok listájáról,

1951-52-től pedig Lukács kényszerű alkotószabadsága miatt csak igen szűk körnek tarthatott speciális szemináriumot. A filozófia szakosok átkerültek a Lenin Intézetbe, a másik filozófia tanszék vezetője, Fogarasi Béla pedig a Közgazdasági Egyetem rektora lett 1953-ban. Így az ELTE-n a Lenin Intézet önállósulása (1952. ill. 1954., vö. 2. sz. jegyzet) után a filozófusképzés megszűnt.

- 11 A Lenin Intézet filozófiai vitájára ld. 6. sz. jegyzet.
- 12 Szecsődi László (1924-1962) filozófus, 1951-53 között a Pártfőiskola, 1953-55 között a Lenin Intézet filozófiai tanszékének tanára. 1955-től a Lenin Intézet tanszékvezető egyetemi docense. 1956 után aspiráns a Szovjetunióban, 1958-tól az MSZMP KB Tudományos és Kulturális Osztályának vezetőhelyettese. Repülés-szerencsétlenség áldozata lett.
- 13 Rudas László (1885-1950) filozófus, a KMP alapító tagja, 1919-ben a Vörös Újság főszerkesztője. 1922-től szovjet emigrációban élt, 1945 után a Központi Pártiskola igazgatója, majd az új Közgazdaságtudományi Egyetem rektora. 1949 őszén a Lukács elleni szélsőséges hangú támadással a Lukács-vita elindítója. Itt említett tanulmánykötete – melyhez Szecsődi írt bevezetőt – Rudas László: Dialektikus materializmus és kommunizmus. Tanulmánygyűjtemény. Bp. Szikra, 1956.
- 14 Lukács György 1947 decemberében a marxista filozófusok milánói kongresszusán tartott előadást „A marxista filozófia feladatai az új demokráciában” címmel. (Előadásának szövegét még abban az évben a Budapest Székesfővárosi Irodalmi és Művészeti Intézet adta ki).
- 15 A Dolgozó Ifjúság Szövetsége (DISZ) Központi Vezetősége 1956. május 21-23-i ülése határozatot hozott a Petőfi Kör tevékenységének kiszélesítéséről és a vidéki körök létrehozásáról. Ld. Új Március, 1956. jún. mell.
- 16 Lukács György „Az ész trónfosztása” című könyve először 1954-ben jelent meg Budapesten.
- 17 Révai József (1898-1959) kommunista politikus, 1945 után a párt vezető ideológusa, 1953 júniusáig a legszűkebb pártvezetés, a Politikai Bizottságon belüli „négyesfogat” (Rákosi, Gerő, Farkas, Révai) tagja. 1950 tavaszán „Megjegyzések irodalmunk néhány kérdéséről” című cikkével formálisan lezárta az ún. Lukács-vitát (ld. a 3. sz. jegyzetben említett dokumentumkötetben) rendszerezővé mélyítve Rudas László bírálatát, s az egész vitát összekapcsolva a sztálini modellre való áttérés ideológiai tudatosításával. 1953 júniusában kimaradt a Politikai Bizottságból, 1956 júliusában újra visszakerült oda. Az 1956 utáni restauráció idején a szélsőséges sztálinisták vezető képviselőjeként lépett fel.
- 18 Az MDP Központi Vezetősége a kommunista reformer írók és újságírók első jelentős akciója, az un. író-memorandum (1955. október) után, 1955. november végén határozatot hozott „az irodalomban mutatkozó jobboldali jelenségekről”. (Szövegét ld. Irodalmi Újság, 1955. dec. 10. és Társadalmi Szemle, 1955. 11. sz.) A határozat a memorandumban és az irodalmi sajtóban az 1953-as új szakasz politikájáért fellépő, Nagy Imre híveinek számító írókat „pártellenes frakciós csoportosulásnak” nevezte. Ezt követően politikai megtorló kampány indult az ellenzékké szerveződött párttag értelmiségiek ellen, melynek részeként 1955. decemberében kizárták a pártból Nagy Imrét.
- 19 Sztálin 1929 áprilisában, az SZKP KB plénümán elmondott beszédében, a Buharinnal folytatott vitához kapcsolódva – Leninre hivatkozva – fejtette ki azt a

- tételt, hogy az osztályharc a proletárdiktatúra viszonyai között egyre élesebbé válik, s csak az osztályok megszűnése után hal el.
- 20 Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1770-1831) a klasszikus német filozófia egyik legnagyobb alakja.
 - 21 Propagandistának ebben az időben a különféle szintű politikai oktatási formákban tanítókat neveztek.
 - 22 A Magyar Dolgozók Pártja III. kongresszusát 1954. május 24-30. között tartották Budapesten.
 - 23 N. Sz. Hruscsovnak, a Szovjetunió Kommunista Pártja első titkárának az SZKP XX. kongresszusán a KB beszámolóját beterjesztő nyilvános beszédéről van szó (ld. a kongresszusról szóló kötetben: Az SZKP XX. kongresszusa. Bp. Szikra, 1956.) Hruscsov másik, ún. titkos referátumát Sztálinról és a sztálini korszak bűneiről akkor hivatalosan nem publikálták – erre csak 1988-ban került sor.
 - 24 Nádor György (1920-) filozófiatörténész, esztéta, 1949-58 között az ELTE filozófiai tanszékén docens, majd tudományos kutató a Gyermeklélektani Intézetben. 1964-ben emigrál, előbb a Német Szövetségi Köztársaságban, majd 1973-tól Angliában él.
 - 25 Erdei László (1920-) filozófus, logikus. MADISZ vezető, 1952-től aspiráns, 1957-től az MTA Filozófiai Intézetében munkatárs, majd osztályvezető. 1972-től az ELTE Logikai Tanszék vezetője, egyetemi tanár.
 - 26 A Filozófiai Évkönyv első ankétja az MTA Filozófiai Főbizottságában zajlott le, ld. még 6. sz. jegyzetet.
 - 27 Fogarasi említett cikke nem jelent meg. Erről ld. 1956. szeptemberi levelét a Filozófiai Figyelő szerkesztőségének, kötetünk függelékében.
 - 28 A Magyar Tudományos Akadémia Filozófiai Főbizottságáról van szó.
 - 29 Kátai Miklós kilétét nem sikerült felderítenünk.
 - 30 Szabó Imre (1912-) jogtudós, 1956-ban az Állam- és Jogtudományi Intézet igazgatója, akadémikus. Később az Akadémia főtitkára, majd alelnöke.
 - 31 Mátrai László (1909-1983) filozófus, 1954-55-ben az MTA filozófiai tudományok osztályának titkára. 1956-ban az Egyetemi Könyvtár igazgatója, akadémikus, egyetemi tanár.
 - 32 Alexits György (1899-1978) matematikus, a KMP alapító tagja. 1947-48-ban államtitkár, 1948-tól egyetemi tanár, 1956-ban a Matematikai Kutatóintézet osztályvezetője, 1970-71-ben igazgatója.
 - 33 Szabó Árpád (1913-) klasszika filológus, 1940-48 között a debreceni egyetemen, 1948-57 között az ELTE-n egyetemi tanár. 1958-tól a Matematikai Kutatóintézet munkatársa.
 - 34 Az ötvenes években az illegális kommunista párt volt tagjait háttérbe szorították.
 - 35 Nagy Tamás (1914-) közgazdász, 1948-ban a Marx Károly Közgazdasági Egyetem alapító kurátora és egyetemi tanára, 1954-től az MTA Közgazdaságtudományi Intézetének osztályvezetője. 1964-66-ban a gazdasági mechanizmus reformját koordináló titkárság vezetője.
 - 36 Havas Ernő: Az alap és a felépítmény néhány kérdése a magyar népi demokráciában. Filozófiai Évkönyv, 1952. 133-155. old.

- 37 Havas Ernő: Filozófiatudományunk helyzete és feladatai. Hozzászólás a „Filozófiai Évkönyv”-ről folytatott vitához. Társadalmi Szemle, 1954. 2. sz. 98-112. old.
- 38 Marx „Gazdasági-filozófiai kéziratok 1844-ből” című művéről van szó.
- 39 A Komintern (III. Internacionálé, Kommunista Internacionálé) 1919 és 1943 között a kommunista pártok nemzetközi szervezete volt, moszkvai székhellyel. VII. kongresszusát Moszkvában tartották 1935 július-augusztusában, ahol is megfogalmazódott a munkásegységfront és az antifasiszta népfrent politikai stratégiája, szemben az azt megelőző kommunista párttaktikával, amely szektás módon elzárkózott minden más baloldali, progresszív erőttől. A Blum-tézisek keletkezési ideje 1929, vö. 8.sz. jegyzet.
- 40 Célzás arra, hogy Jánossy Lajos Lukács György nevelt fia.
- 41 A Werner Heisenberg német fizikus által 1927-ben felállított határozatlansági reláció a kvantummechanikából levezetett összefüggés, mely szerint egy elemi rész helyét és impulzusát nem lehet egyszerre teljes pontossággal meghatározni. A körülötte folyó filozófiai vitát az váltotta ki, hogy a reláció a fizikában mint a megismerhetőség korlátja jelent meg.
- 42 Fok, Vlagyimir Alexandrovics (sz. 1898) szovjet akadémikus, leningrádi egyetemi tanár, a kvantummechanika és a relativitáselmélet kutatója.
- 43 Bohr, Niels (1885-1962) dán fizikus, az atom felépítésére vonatkozó modell kidolgozója. A szövegben említett „Bohr-féle bizonytalansági reláció” tévedés talán utalás arra, hogy Bohr a 41. sz. jegyzetben említett határozatlansági reláció kidolgozása idején szorosan együttműködött Heisenberggel.
- 44 Lukács megfogalmazása pontosan: „De ha valamely mai író, egypár brosúra felületes elolvasása után megtanulta felületesen kezelni a marxizmus terminológiáját, az még távolról sem jelenti, hogy művének eszmei tartalma Shakespeare, Molière vagy Goethe fölé emelkedett volna. A marxizmus-leninizmus csakugyan Himálaja a világnézetek között. De a rajta ugráló nyulacska azért nem nagyobb állat, mint a síkság elefántja.” Lukács György: A marxista kritika feladatai. Forum, 1949. ápr. 298. old.
- 45 Lenin „Materializmus és empiriokriticismus” című, 1908-ban írott művéről van szó.
- 46 Lukács György: Madách Tragédiája. Szabad Nép, 1955. márc. 27., ápr. 2. Nem csupán Lukács valóban régóta vallott elmarasztaló véleménye tette a cikket „üggé”, hanem – sőt inkább – időzítése. Az írás ugyanis „Az Ember tragédiája” színpadról való letiltása után jelent meg, s ténylegesen e szektás döntést, közvetve pedig Rákosi restaurációs politikáját támogatta.
- 47 1956. június 20-án és 30-án a Párttörténeti Intézetben vitát rendeztek a Blum-tézisekről. Ennek jegyzőkönyve megjelent a Párttörténeti Közlemények 1956. 3. számában (95-138. old.), majd Lukács György életműsorozatának „Curriculum vitae” című kötetében (Vál. és szerk. Ambrus János. Bp. Magvető, 1982) a 171-226. oldalakon.
- 48 Marx „A tőke” című művéről van szó.
- 49 Engels szóbanforgó munkája: „Eugen Dühring úr tudomány-forradalmasítása”, népszerű nevén Anti-Dühring (1878).
- 50 Nem lehet pontosan tudni, hogy vajon Engels „Ludwig Feuerbach és a klasszikus német filozófia vége” című, 1886-ban megjelent művéről, avagy Marx és Engels

- „Német ideológia” című munkájának első részéről (Feuerbach. A materialista és az idealista szemlélet ellentéte), netán Feuerbach saját műveiről beszélt-e Lukács.
- 51 A Vörös Professzúra, hivatalos nevén Vörös Tanárképző Intézet a marxizmus-leninizmus oktatókat képző intézmény volt a Szovjetunióban.
- 52 Minden bizonnyal Varga Jenő (1879-1964) kommunista közgazdásról, a Szovjetunióban működő Világgazdasági és Világpolitikai Intézet igazgatójáról van szó.
- 53 Az ún. filozófiai vitára ld. a 6. jegyzetet.
- 54 Kint – ti. a Szovjetunióban.
- 55 „Filozófiai füzetek” cím alatt Lenin 1895-1916 közötti, elsősorban 1913-15 között írott filozófiai tárgyú olvasmányaihoz kapcsolódó feljegyzéseit gyűjtötték össze.
- 56 Francesca, Piero della (1416-20 k. -1492) olasz festő.
- 57 Zöld Jánosról, akkor az Oktatásügyi Minisztérium marxizmus-leninizmus főosztályának osztályvezetőjéről lehet szó.
- 58 A jelzett időpont – az 1949-50-es tanév – az Eötvös Collegium eredeti formájában való fennállásának utolsó esztendeje, amikor már folyt a kollégium tanári karának és hallgatóinak szétszórása, az intézmény felszámolása (ld. erről Szász Imre: Ménesi út. Regény és dokumentumok. Bp. Magvető, 1985. Függelék, 348-380. old.).
- 59 Mészáros István: Lukács György: Német realisták. Szabad Nép, 1956. máj. 10.
- 60 Lukács György 1956. április 29-től június elejéig tartózkodott Olaszországban, ahol több előadást tartott. (Ld. erről Szabó Tibor: Lukács Itáliában – 1956. Kritika, 1989. 1. sz.)
- 61 A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája, amely a szovjet, lengyel, csehszlovák, magyar, román, bolgár, jugoszláv, továbbá francia és olasz kommunista pártokat tömörítette, 1947 szeptemberében a lengyelországi Szklarska Porebában alakult meg. A jugoszláv pártot az Iroda két határozatban ítélte el: először 1948. június 27-i bukaresti ülése nyomán, majd 1949. november 16-án Budapesten.
- 62 Szecsődi László dékáni kinevezéséről nincs tudomásunk, feltehetőleg a Lenin Intézet Filozófia Tanszékének vezetőjévé való kinevezéséről van szó.
- 63 Az ún. Déry-vita 1952-ben az író „Felelet” című regényének második kötete, illetve Révai Józsefnek a művet bíráló írásai (ld. alább 64. sz. jegyzet) nyomán robbant ki, majd az év szeptember-októberére általános „irodalmi”-vitává – valójában az irodalmi – írói autonómia utolsó maradványai ellen irányuló politikai kampánnyá – szélesedett. Az utóbbi, ún. Előadói Iroda-vita dokumentumait ld. Vita irodalmunk helyzetéről. Bp. Szikra, 1952.
- 64 Révai József: Megjegyzések egy regényhez. In: Kulturális forradalmunk kérdései. Bp. Szikra, 1952. Idézet helye: 146. old. Révai írása először a Társadalmi Szemle 1952. 8-9. számában jelent meg.
- 65 Lukács György „A fiatal Hegel. A dialektika és az ökonómia összefüggéseiről” című műve – a harmincas évek végén a Szovjetunióban írott doktori disszertációja – először 1948-ban jelent meg Zürichben, majd 1954-ben az NDK-ban az Aufbau Verlagnál, német nyelven.
- 66 Molnár Erik: Dialektika. Bp. 1945.
- 67 Fogarasi Béla: Marxizmus és logika. Bp. Szikra, 1946.

- 68 Rudas László „Elméleti színvonalunk emeléséért” című tanulmányában (Társadalmi Szemle 1948. 4-5. sz. 159-188) Fogarasi művét „marxista igényekkel fellépő, de súlyos elméleti hibákat tartalmazó mű”-ként jellemezte. A tanulmány bekezdült Rudas „Elmélet és gyakorlat. összegyűjtött tanulmányok” című kötetébe (Bp. Szikra, 1950.) is.
- 69 A vita Kurszanov szovjet professzornak egy magyarul meg nem jelent cikke alapján zajlott le 1954 novemberében a Pártfőiskola és a Lenin Intézet rendezésében a politikatudomány, a párttörténet és a tudományos szocializmus tárgyköreinek érintkezési pontjairól.
- 70 Havas Ernőről van szó, cikkét ld. a 37. sz. jegyzetben.
- 71 Erdődi Józsefről a pártfőiskola tanáráról lehet szó.
- 72 Kiss Artúr (Szecsődi Lászlóval közösen írott) cikkét ld. a 6. sz. jegyzetben.
- 73 Bolsevik az SZKP elméleti folyóirata volt, a Kommunizist elődje.
- 74 Horváth Márton (1906-1988) politikus, illegális kommunista, 1944-1956 között az MKP, majd az MDP Központi Vezetősége, 1944-1953 között a Politikai Bizottság tagja. 1945-51 között a Szabad Nép felelős szerkesztője, majd 1954-ig a KV osztályvezetője, a korszak egyik vezető kultúrpolitikus.
- 75 Béri János: Költészet és filozófia viszonya a magyar ideológiában. Társadalmi Szemle, 1956. 5. sz. 59-77.
- 76 Kerékgyártó Elemér (1918-1962) filozófus, 1956-ban az ELTE Dialektikus és Történelmi Materializmus Tanszékének vezetőhelyettese.
- 77 Fogarasi Béla: Logika. Bp. Akadémiai Kiadó, 1951.
- 78 Az SZK(b)P XIX. kongresszusát 1952 októberében tartották Moszkvában. A KB beszámolóját Malenkov tartotta, Sztálin a záróülésen mondott csak rövid beszédet.